

У корані зменім сітуацыю: нашы вучоныя распрацавалі экспрэс-дыягностыку шкоднікаў і хвароб дрэў, якая дапаможа захаваць тысячы гектараў лесу

Лясы займаюць амаль 40 працэнтаў тэрыторыі нашай краіны і маюць патрэбу ў абароне ад насякомах-шкоднікаў і разнастайных хвароб. Напрыклад, значна радзеюць сасновыя бары — толькі за мінулы год з-за жука-караеда іх страчана амаль 25 тыс. га. Лес можа пацярпець і з-за чужародных шкодных арганізмаў, якія распаўсюджваюцца разам са зменай клімату. Але новая экспрэс-дыягностыка шкоднікаў і хвароб драўняных парод дапаможа ў корані выправіць сітуацыю. У Акадэміі навук «Р» расказалі падрабязнасці.

Агульная плошча зямель ляснога фонду — больш за 9,5 млн га. Нягледзячы на ўсе меры, якія мы прымаем, летась плошча ачагоў шкоднікаў і хвароб лесу павялічылася на 11,1 тыс. га ў параўнанні з 2016 годам — склала 172,5 тыс. га. Спецыялістам лясгасаў прыходзіцца штодня маніторыць сітуацыю і тэрмінова прымаць рашэнні, каб выратаваць амаль загубленыя ўчасткі насаджэнняў. Раней, калі заўважалі пашкоджанне дрэў, звярталіся да навуковай літаратуры — доўга вышуквалі шкодніка і спосаб яго спыніць. Але ў час высокіх тэхналогій усё павінна быць значна прасцей і хутчэй...

Міністэрства лясной гаспадаркі і ДУ «Беллесаабарона» даручылі вучоным Акадэміі навук заняцца распрацоўкай новага інтэрактыўнага вызначальніка ўзбуджальнікаў хвароб і шкоднікаў лесаўтваральных парод. Экспрэс-метадыягностыкі дакладны, просты і вельмі эфектыўны. Над нападзеннем новага мультымедычнага рэсурсу скрупулёзна працуюць у Інстытуце эксперыментальнай батанікі НАН. Загадчыца лабараторыі мікалогіі Таццяна Шабашова ўгадавала, з чаго ўсё пачыналася:

— Разам з Беларускім дзяржаўным тэхналагічным універсітэтам мы выпусцілі DVD-дыск з вычарпальнай інфармацыяй для дыягностыкі хвароб лесу. Дыскамі ўжо карыстаюцца па ўсёй краіне, і зараз мы

выходзім на новы ўзровень: распрацоўваем мабільную версію «энцыклапедыі». З ёй спецыялісты лясгасаў змогуць дзейнічаць максімальна аператыўна.

Прынцып наступны: спампоўваеш спецыяльную праграму, запускаеш у смартфон і, як звычайна, працуеш у лесе. Дадатак даступны як у анлайн-, так і афлайн-рэжыме — гэта зручна, калі ў лясной глушы не працуе мабільная сувязь. Напрыклад, супрацоўнік лясгаса бачыць незвычайнага жука, пашкоджанні кары або лісця і прама ў тэлефоне імгненна высвятляе, што гэта за від насякомага, які тут характар пашкоджання дрэва. Тут жа на экране ўсплывае інструкцыя, дзе падрабязна і паэтапна тлумачыцца, як выправіць сітуацыю.

Дарэчы, мабільны дадатак укараняць у лясную галіну ў 2020 годзе. Вучоныя і распрацоўшчыкі запэўніваюць: такі мультымедычны метадыягностыкі дапаможа захаваць тысячы гектараў лесу. І не толькі ў нашай краіне — плануецца экспартаваць прадукт за мяжу. Дадатак зацікавіць прадстаўнікоў лясной галіны як мінімум краін-суседак: наш інтэрактыўны вызначальнік істотна пераўзыходзіць усе аналагі.

— У дадатку ёсць звесткі, з дапамогай якіх можна дыягнаставаць рэдкія віды шкоднікаў і ўзбуджальнікаў хвароб раслін у гадавальніках, дэндрапарках, на дачных участках і нават у зоне гарадскіх зялёных насаджэнняў. Круг карыстальнікаў будзе шырокім, — тлумачыць вядучы навуковы супрацоўнік лабараторыі мікалогіі Дар'я Беламесяцава.

Але першачарговая задача новага экспрэс-вызначальніка — вырашыць надзённыя праблемы лясной галіны. Напрыклад, на-шэсце вяршыннага караеда — сапраўднае бедства для хвойнікаў. З-за гэтых жукоў спачатку жоўкне і ападае ігліца, затым усыхае і гіне дрэва! Такую карціну можна назіраць не толькі ў лесе — хвойні пакутуюць і ў гарадскіх парках. У апошнія

гады да спісу праблем дадаліся і новыя пункты. Напрыклад, сухавяршыннасць ясеня. Хвароба разам з пасадачным матэрыялам падарожнічала з Японіі ў Нідэрланды, адтуль масава распаўсюдзілася па ўсёй Заходняй Еўропе. Цяпер дабралася і да нас. Пагроза сур'ёзная: хвароба можа лёгка знішчыць усе нашы ясеневыя лясы!

Сітуацыю з ясенем дасканала вывучаюць вучоныя лесагаспадарчага

Супрацоўнік лягаса бачыць незвычайнага жука, пашкоджанні кары або лісця і прама ў тэлефоне імгненна высвятляе, што гэта за від насякомага, які тут характар пашкоджання дрэва. Тут жа - інструкцыя, дзе тлумачыцца, як выправіць сітуацыю

факультэта БДТУ, якія таксама ўдзельнічаюць у стварэнні дадатку і падалі ўсе напрацоўкі для ранняй дыягностыкі новай хваробы. Зрэшты, дадатак дапаможа выяўляць і іншыя хваробы, выкліканыя інвазіўнымі відамі шкодных насякомых. Справа ў тым, што з пацяпленнем «чужаземцы» лягчэй перажываюць нашы зімы. І не дзіва: калі ў савецкі час у краіне былі тры кліматычныя зоны, то сёння

з'явілася яшчэ адна — з тэмпературай, характэрнай раней для Украіны.

Акрамя інвазіўных шкоднікаў, дадатак дапаможа апазнаць цалкам новыя віды насякомых — рэдкіх і цяжкаапазнавальных для радавых супрацоўнікаў лягасаў. Інфармацыю па гэтай тэме ў «мозг» інтэрактыўнай экспрэс-дыягностыкі загрузіла каманда Навукова-практычнага цэнтра НАН па біярэсурсах. Не ў баку і Інстытут лесу НАН — у іх лабараторыі можна праводзіць малекулярна-генетычныя даследаванні і вывучаць спрэчныя, рэдкія выпадкі патагенаў.

Абараняць зялёныя лёгкія планеты сёння ў некалькі разоў больш складана, чым дзесяцігоддзі таму. Універсітэцкая і акадэмічная навука аб'ядналіся, каб палегчыць працу ўсіх, хто да гэтага мае дачыненне. Зусім хутка мы праройдзем на якасна новы ўзровень у сферы дыягностыкі хвароб лесу. Таму запуску новага дадатку чакаюць па ўсёй краіне.

Юлія ПАПКО

Источник: Рэспубліка. – 2018. – 2 лістапада (№ 208). – С. 4-5.